

Hoàn thiện khung pháp lý cho kinh tế tuần hoàn: Yêu cầu cấp thiết trong chuyển đổi xanh

07:18 22/04/2026

Trong bối cảnh chuyển đổi xanh và hướng tới mục tiêu phát thải ròng bằng “0”, nhiều chuyên gia cho rằng Việt Nam cần sớm hoàn thiện khung pháp lý cho giao dịch hàng hóa tái chế có truy xuất số, thiết kế sinh thái và trách nhiệm mở rộng của nhà sản xuất. Đây được xem là nền tảng quan trọng để minh bạch dữ liệu, nâng cao hiệu quả quản lý và thúc đẩy phát triển kinh tế tuần hoàn bền vững.

Minh bạch hóa giao dịch hàng hóa tái chế

Tại hội thảo quốc gia “Luật, Công lý và Phát triển” (LJDC 2026) tổ chức ngày 21/4 tại TP. Hồ Chí Minh, do Trường Đại học Kinh tế - Tài chính TP. Hồ Chí Minh phối hợp với các đơn vị liên quan tổ chức, nhiều chuyên gia nhận định việc xây dựng khung pháp lý cho giao dịch hàng hóa tái chế có truy xuất số là yêu cầu cấp thiết trong bối cảnh chuyển đổi xanh.

Theo bà Nguyễn Thị Thanh Mai (Trường Đại học Tôn Đức Thắng), giao dịch hàng hóa tái chế không chỉ là hoạt động chuyển giao tài sản mà còn gắn với việc ghi nhận, quản lý và giám sát dữ liệu về nguồn gốc, quy trình tái chế và lưu thông sản phẩm. Đây là cơ sở để bảo đảm tính minh bạch, khả năng kiểm chứng và nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước trong nền kinh tế tuần hoàn.

Ngành công nghiệp tái chế là một trụ cột quan trọng, không chỉ trong việc quản lý chất thải mà còn định hình một tương lai bền vững cho toàn cầu và Việt Nam nói riêng.

Tuy nhiên, theo bà Mai, hệ thống pháp luật hiện hành vẫn tồn tại khoảng trống trong điều chỉnh hoạt động này. Do đó, cần tiếp tục hoàn thiện theo hướng chính quy hóa giao dịch hàng hóa tái chế có truy xuất số, đồng thời thúc đẩy minh bạch thông tin và phát triển thị trường tái chế bền vững.

Ở góc độ ngành hàng, ông Đặng Vũ Minh Hoàng (Trường Đại học Kinh tế - Tài chính TP. Hồ Chí Minh) cho biết ngành dệt may Việt Nam đang đối mặt với yêu cầu chuyển đổi mạnh mẽ nhằm đáp ứng truy xuất nguồn gốc và minh bạch vòng đời sản phẩm theo Quy định thiết kế sinh thái cho sản phẩm bền vững (ESPR).

Dù Việt Nam đã có một số quy định như Nghị định 37/2026/NĐ-CP và Luật số 78/2025/QH15 sửa đổi, bổ sung Luật Chất lượng sản phẩm, hàng hóa, song thực tế vẫn tồn tại khoảng cách giữa quy định và năng lực thực thi của doanh nghiệp, đặc biệt trong việc đáp ứng tiêu chuẩn môi trường quốc tế và minh bạch chuỗi cung ứng.

“Cần thúc đẩy minh bạch hóa thông tin sản phẩm thông qua hộ chiếu sản phẩm, qua đó nâng cao năng lực cạnh tranh và bảo đảm mục tiêu phát triển bền vững”, ông Hoàng nhấn mạnh.

Trong khi đó, TS. Nguyễn Thái Cường (Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh) phân tích việc vòng đời thiết bị điện tử ngày càng rút ngắn đang làm gia tăng rác thải và áp lực môi trường. Theo ông, quyền được sửa chữa (Right to Repair - R2R) là công cụ quan trọng để định hình lại quyền tài sản trong kinh tế tuần

hoàn.

Từ đó, ông Cường đề xuất cần nội luật hóa quyền này nhằm tháo gỡ rào cản kỹ thuật, đồng thời thiết lập cơ chế ngoại lệ sở hữu trí tuệ có kiểm soát để bảo đảm tuân thủ các cam kết quốc tế. Qua đối chiếu với kinh nghiệm của Liên minh châu Âu, ông Cường cũng chỉ ra những khoảng trống trong quản lý thị trường hậu mãi tại Việt Nam và đề xuất lộ trình hoàn thiện phù hợp.

Hoàn thiện thiết kế sinh thái và trách nhiệm doanh nghiệp

Theo TS. Ngô Minh Hải (Trường Đại học Kinh tế - Tài chính TP. Hồ Chí Minh), việc xây dựng khung pháp lý vững chắc gắn với giải pháp công nghệ là “chìa khóa” để doanh nghiệp chuyển từ mô hình tăng trưởng truyền thống sang mô hình bền vững.

Phát triển kinh tế tuần hoàn mở ra nhiều cơ hội cho các doanh nghiệp. Ảnh minh họa

1. TS. Nguyễn Thị Thu Trang (Khoa Luật, Trường Đại học Kinh tế - Tài chính TP. Hồ Chí Minh) nhấn mạnh vai trò của thiết kế sinh thái trong giảm thiểu tác động môi trường của sản phẩm. Trên cơ sở tham khảo kinh nghiệm quốc tế, bà đề xuất Việt Nam cần nghiên cứu ban hành nghị định riêng về thiết kế sản phẩm tuần hoàn, tương tự các quy định của Liên minh châu Âu.
2. Theo đó, nguyên tắc thiết kế cần hướng tới giảm sử dụng tài nguyên, tăng bền, khả năng sửa chữa, tái sử dụng và tái chế, nâng cao hiệu quả sử dụng vật liệu. Vì các sản phẩm có nguy cơ ô nhiễm cao, cần áp dụng đánh giá vòng đời ngay từ giai đoạn thiết kế, kiểm soát tác động môi trường toàn diện.

Bên cạnh đó, hệ thống tiêu chuẩn kỹ thuật cần được xây dựng đồng bộ, tránh phân tán theo từng lĩnh vực. Các nhóm sản phẩm như thiết bị điện - điện tử, bao

bì, pin - ắc quy, dệt may và nhựa cần được ưu tiên xây dựng tiêu chuẩn thiết kế sinh thái và hướng dẫn kỹ thuật cụ thể.

Về trách nhiệm mở rộng của nhà sản xuất (EPR), TS. Nguyễn Thị Thu Trang cho rằng, đây là công cụ quan trọng nhằm giảm thiểu chất thải và ô nhiễm. Việt Nam cần nghiên cứu áp dụng cơ chế điều chỉnh phí EPR theo đặc tính môi trường của sản phẩm, tương tự mô hình của Liên minh châu Âu.

Theo đó, mức phí cần được xác định dựa trên khả năng tái chế, tái sử dụng và mức độ tác động môi trường: thấp hơn với sản phẩm thân thiện môi trường, cao hơn với sản phẩm khó tái chế hoặc chứa vật liệu độc hại. Đồng thời, cần tăng cường minh bạch thông tin, yêu cầu doanh nghiệp công bố dữ liệu về thành phần vật liệu và khả năng tái chế.

Ông Nguyễn Thái Cường cũng đề xuất áp dụng các công cụ như chỉ số khả năng sửa chữa, nhãn sản phẩm xanh; phát triển thị trường dịch vụ sửa chữa độc lập nhằm hạn chế độc quyền và bảo đảm khả năng tiếp cận linh kiện với chi phí hợp lý.

Kinh tế tuần hoàn - xu thế tất yếu của nền kinh tế

Việt Nam đang trong quá trình hình thành hệ sinh thái kinh tế tuần hoàn khép kín, phù hợp với bối cảnh toàn cầu đối mặt với cạn kiệt tài nguyên, biến đổi khí hậu và ô nhiễm môi trường. Trong đó, ngành công nghiệp được xác định là lĩnh vực chuyển dịch mạnh mẽ nhất.

Kinh tế tuần hoàn là xu thế tất yếu, mang lại nhiều lợi ích

Theo ông Chu Việt Cường, Trung tâm hỗ trợ phát triển công nghiệp (Cục Công nghiệp - Bộ Công Thương), quan điểm phát triển kinh tế tuần hoàn đã được thể chế hóa thông qua Luật Bảo vệ môi trường 2020 cùng nhiều chính sách liên

quan, cho thấy sự chuyển đổi từ tư duy xử lý ô nhiễm sang quản lý vòng đời sản phẩm.

Thực tế, nhiều doanh nghiệp đã bước đầu thích ứng với mô hình sản xuất xanh, hình thành các hệ sinh thái tuần hoàn. Tuy nhiên, sự liên kết giữa các doanh nghiệp trong chuỗi giá trị vẫn còn hạn chế, chưa tạo được vòng đời khép kín đúng nghĩa.

Ở góc độ quản lý, ông Phạm Văn Quân, Cục Công nghiệp (Bộ Công Thương) cho rằng, quá trình chuyển đổi này đặt ra nhiều thách thức cho doanh nghiệp như chi phí đầu tư, thiếu hụt nhân lực chất lượng cao và khó khăn trong lựa chọn công nghệ.

Dù vậy, theo đánh giá của giới chuyên gia, kinh tế tuần hoàn là xu thế không thể đảo ngược. Phó Giáo sư, Tiến sĩ Bùi Quang Tuấn, Phó Chủ tịch Hội Khoa học Kinh tế Việt Nam cho rằng công nghệ số chính là động lực cốt lõi, mở ra cơ hội hội nhập và nâng cao năng lực cạnh tranh toàn cầu.

Trong giai đoạn 2025-2030, ngành công nghiệp Việt Nam được kỳ vọng sẽ tận dụng cơ hội để chuyển đổi từ mô hình kinh tế tuyến tính sang tuần hoàn, tham gia sâu hơn vào chuỗi cung ứng xanh và phát triển công nghiệp tái chế.

Để hiện thực hóa mục tiêu này, các chuyên gia nhấn mạnh cần triển khai đồng bộ ba trụ cột gồm thể chế, công nghệ và tài chính, cùng với đó là phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao và tăng cường hợp tác quốc tế.

Thiên Trường